

Riigikogu keskkonnakomisjoni erakorralise istungi protokoll nr 166

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 29. september 2026

Algus 15.00, lõpp 16.35

Juhataja: Yoko Alender (esimees)

Protokollija: Elle Nora Kalind (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Züleyxa Izmailova, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Hanah Lahe, Tiit Maran, Andres Metsoja, Tarmo Tamm

Komisjoni ametnikud: Elle Kaur (nõunik-sekretariaadijuhataja), Vivi Older (nõunik)

Puudusid: Rain Epler ja Lauri Laats

Kutsutud: Kollektiivse pöördumise algatajate esindajad Farištamo Eller ja Maia-Liisa Mürkel, Eestimaa Looduse Fondi juhatuse liige, kliimaprogrammi juht ning säästliku kalanduse projekti koordinaator ja ekspert Joonas Plaan, MTÜ Loodushoiu Keskuse juht Meelis Tambets, Tartu Ülikooli loodus- ja täppisteaduste valdkonna Eesti mereinstituudi ihtioloogia ja kalanduse kaasprofessor Mehis Rohtla, Eesti Maaülikooli põllumajandus- ja keskkonnainstituudi teadur Ain Järvalt, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kalanduspoliitika osakonna juhataja Sigmar Suu ja kalanduspoliitika osakonna kalavarude valdkonna juht Herki Tuus, Keskkonnaameti peadirektor Rainer Vakra, Kliimaministeeriumi elurikkuse kaitse osakonna juhataja Timo Kark (1. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Kollektiivse pöördumise „Euroopa angerjas looduskaitse alla!” arutelu
2. Info ja muud küsimused

1. Kollektiivse pöördumise "Euroopa angerjas looduskaitse alla!" arutelu

Yoko Alender avas istungi ja tutvustas päevakorrapunkti. Ta andis ülevaate kollektiivse pöördumise sisust, milles juhitakse tähelepanu euroopa angerja kriitilisele seisundile ning tehakse ettepanek võtta angerjas looduskaitse alla, keelustada angerjate kasvandustes kasvatamine ja neist valmistatud toodete müük, lõpetada angerjate ümberasustamine Peipsi vesikonda ning keelustada angerjapüük Eestis.

Joonas Plaan selgitas, et euroopa angerjas on Rahvusvahelise Looduskaitseliidu (IUCN) hinnangul kriitiliselt ohustatud liik ning Läänemere merekeskkonna kaitse komisjoni (HELCOM) hinnangul ei ole liigi seisund paranenud. Rahvusvaheline Mereuurimise Nõukogu (ICES) soovib viia angerjapüügi kõigis elupaikades nullini, lõpetada klaasangerjate püük ümberasustamiseks ja vesiviljeluseks ning vähendada muud inimtekkelist suremust. J. Plaan märkis, et Bonni konventsiooni tegevuskavas kutsutakse levialariike üles tugevdama euroopa angerja kaitset. Euroopa angerjas kuulub CITES-i ja Euroopa Liidu vastava määruse kohaldamisalasse, kuid Eestis ei ole teda määratud ühtegi kaitsekategooriasse ning tema isendite surmamine on erandina lubatud. J. Plaani sõnul tuleks

hinnata angerja õigusliku kaitse piisavust, 2009. aastal kehtestatud erandi põhjendatust, ICES-i soovitude rakendamist ning ümberasustamise mõju liigi taastumisele. Eestimaa Looduse Fondi hinnangul tuleks kaaluda angerja surmamist lubava erandi tühistamist. J. Plaan lisas, et euroopa angerjas moodustab kogu levila ulatuses ühe populatsiooni ning hinnata tuleb asustatud angerjate jõudmist merre. Ta pidas vajalikuks täiendavaid meetmeid, et vähendada angerja inimtekkelist suremust ja toetada populatsiooni taastumist.

Yoko Alender küsis, kas angerja surmamist lubav erand on kehtestatud Eestis või Euroopa tasandil. **Joonas Plaan** vastas, et tegemist on Eesti kehtestatud erandiga.

Mehis Rohtla juhtis tähelepanu, et istungile ei olnud kutsutud Paul Teesalu, kes tegeleb Võrtsjärve angerja seire ja majandamissoovitustega. **Yoko Alender** selgitas, et komisjon ei olnud tema kaasamise vajadusest teadlik, ning lisas, et temalt saab küsida arvamust või kutsuda ta järgmisele arutelule.

Mehis Rohtla märkis, et euroopa angerjas moodustab kogu leviala ulatuses ühe asurkonna, mistõttu eeldab liigi kaitse riikide koostööd. Ta selgitas, et Eesti angerjasaak põhineb suurel määral Võrtsjärve asustamisel, kuid ümberasustamise mõju liigi taastumisele ei ole tõendatud. Ümberasustatavad ja kasvandustes kasvatatavad angerjad pärinevad looduslikust asurkonnast ning enamik kasvandustesse jõudnud isenditest ei saa sigimiskäikudele suunduda. M. Rohtla leidis, et kriitiliselt ohustatud liigi püük ja tarbimine ei ole praeguses olukorras põhjendatud ning angerjapüük tuleks varu taastumiseni peatada või seda oluliselt piirata. Kui muude meetmetega ei ole võimalik püügikoormust vähendada, tuleks euroopa angerjas Eestis looduskaitse alla võtta. Samuti tuleks looduskaitsealuste liikide nimekirja ajakohastada vastavalt liikide tegelikule kaitsevajadusele.

Sigmar Suu märkis, et angerjatega seonduv on eelkõige looduskaitseline küsimus, kuid Regionaal- ja Põllumajandusministeerium reguleerib angerjapüüki. Ta selgitas, et ministeerium algatas eelmisel aastal angerjapüügile täiendavate piirangute kehtestamise arutelu, kaasates kalureid ja eksperte ning käsitles küsimust ka poliitilisel tasandil. Arutelude tulemusel täiendavaid kalanduspiiranguid ei kehtestatud, kuna angerjat ei olnud otsustatud looduskaitse alla võtta. Sellest lähtudes täiendati angerja majandamiskava vähesel määral. S. Suu pidas vajalikuks jätkata arutelu angerja kaitse ja majandamise üle.

Herki Tuus märkis, et euroopa angerja looduskaitse alla võtmist on arutatud mitu aastat ning liik võib põhimõtteliselt vastata kaitse alla võtmise kriteeriumidele. Kaitse alla võtmisel kaasneks tõenäoliselt kutselise angerjapüügi lõppemine. H. Tuus selgitas, et merel kehtivad angerjapüügi piirangud, kuid sisevetes ei ole täiendavaid kaitsemeetmeid rakendatud, kuigi suurem osa Eesti angerjasaagist pärineb sisevetest. Ministeerium on teinud ettepaneku kehtestada ligikaudu 10% mõjuga püügipiirang, tõsta angerja alammõõtu ja rakendada muid piiranguid. **Yoko Alender** küsis, kas kirjeldatud kaitsemeetmete pakett on ministeeriumi ettepanek, mida ei ole kehtestatud. **Herki Tuus** kinnitas, et tegemist on ministeeriumi ettepanekuga ning ministeeriumi hinnangul ei oleks kaitsemeetmete rakendamise korral vaja euroopa angerjat looduskaitse alla võtta. H. Tuus märkis, et paketi peamine meede oli ligikaudu 10% mõjuga püügipiirang, kuid ettepanek ei saanud kalurite ega piisavat poliitilist toetust ning jäi seetõttu rakendamata. Ministeerium peab kaitsemeetmete paketi rakendamist jätkuvalt alternatiiviks euroopa angerja looduskaitse alla võtmisele. **Yoko Alender** palus

selgitada ümberasustatud angerjate seost loodusliku asurkonnaga. **Herki Tuus** selgitas, et angerjaid ei paljundata kunstlikult ning Võrtsjärve asustatavad klaasangerjad pärinevad Lääne-Euroopa looduslikust asurkonnast ning kuuluvad samasse asurkonda.

Sigmar Suu selgitas, et angerjad ei ole sisevetesse looduslikult jõudnud, kuna nende rändeteedel on tammid. Merest püütud angerjate hulgas võib olla ka looduslikult Läänemerre jõudnud isendeid, kuid nende osakaal on väike. **Yoko Alender** küsis, kas kalurid tunnevad angerjate arvukuse vähenemise pärast muret. **Sigmar Suu** vastas, et ministeeriumi hinnangul peavad kalurid senise praktika jätkumist võimalikuks. Ta märkis, et merel on angerjapüügi osakaal kalurite sissetulekutes väike, kuid Võrtsjärve kalandus tugineb olulisel määral angerja püügile, töötlemisele ja müügile.

Farištamo Eller leidis, et kriitiliselt ohustatud euroopa angerjas tuleks võtta looduskaitse alla. Ta märkis, et kollektiivse pöördumise algatajate senises suhtluses angerja püüdjate ja toidupakkujatega on liigi kaitse alla mittekuulumist käsitatud märgina, et angerja püük ja kasutamine võivad jätkuda. F. Elleri hinnangul ei ole kriitiliselt ohustatud liigi püügi ja kasutamise jätkamine põhjendatud ega eetiline ning angerja inimtekkeline suremus tuleks viia nullini.

Maia-Liisa Mürkel leidis, et euroopa angerja kriitiliselt ohustatud seisundist tulenevalt tuleks liigi püük keelustada ning tõstatas küsimuse, millal vastav otsus tuleks teha.

Ain Järvalt märkis, et angerjapüügi täieliku keelustamise soovitus ei ole Euroopa tasandil rakendatud. Ta tõi euroopa angerja seisundit mõjutavate peamiste teguritena esile elupaikade kao, rändetõkked ning ebaseadusliku klaasangerjapüügi ja -kaubanduse. A. Järvalti sõnul tuleks püügipiirangute kõrval keskenduda elupaikade taastamisele, rändetõkete vähendamisele ja ebaseadusliku kaubanduse tõkestamisele. Ta märkis, et uuringute kohaselt rändab osa Võrtsjärve asustatud angerjatest veekogust välja ning leidis, et angerjapüügi ja asustamise täielik lõpetamine Eestis ei oleks liigi kaitseks põhjendatud, kuna angerja peamised ohutegurid asuvad mujal tema levialal.

Meelis Tambets märkis, et Eesti Mereinstituudi direktori avaldatud seisukoha järgi tuleks angerja kaitset tõhustada kogu Euroopas ühtsete reeglite alusel. Ta selgitas, et Narva jõel asuva paisu tõttu ei pääse angerjas looduslikult Peipsi järve, Võrtsjärve ja Emajõe süsteemi ning asustamise lõpetamisel kaoks angerjas neist veekogudest. M. Tambetsi hinnangul on juba loodusest püütud klaasangerjate asustamine Eesti veekogudesse eelistatavam nende suunamisest kasvandustesse või inimtoiduks.

Rainer Vakra märkis, et Keskkonnaameti tegevus hõlmab klaasangerjate asustamise järelevalvet ning kaitsealuste liikide ülevaatamist Eesti-Šveitsi koostööprogrammi raames. Projekti käigus hinnatakse ka euroopa angerja kaitsekategooriasse arvamise vajadust ning esitatakse ettepanekud Kliimaministeeriumile. R. Vakra selgitas, et liigi esimesse või teise kaitsekategooriasse arvamise otsustab Vabariigi Valitsus ning kolmandasse kaitsekategooriasse arvamise valdkonna eest vastutav minister. Angerja kaitse alla võtmisel ei saaks selle püük senisel kujul jätkuda. Keskkonnaamet kontrollib Eestisse toodavate klaasangerjate nõuetekohast asustamist ning osaleb rahvusvahelises koostöös ebaseadusliku klaasangerjapüügi ja -kaubanduse tõkestamiseks.

Yoko Alender tundis huvi, kellele esitab Keskkonnaamet kaitsekategooriate muutmise ettepanekud, kas praegu hinnatakse euroopa angerja kaitse alla võtmise vajadust ning millal projekt valmib. **Rainer Vakra** selgitas, et ettepanekud koostatakse Kliimaministeeriumile, kuid euroopa angerja kohta ei ole neid veel esitatud. Projekti käigus vaadatakse üle kaitsealused liigid ning ettepanekud liikide nimekirja lisamiseks ja sealt väljaarvamiseks. Projekt lõpeb 2028. aastal.

Mait Klaassen märkis, et osa kavandatud kaitsemeetmetest on juba rakendatud - angerjaid ei asustata enam väikejärvedesse ning teatavates veekogudes ei väljastata jadaõngepüügi lube. M. Klaassen pidas peamisteks probleemideks klaasangerjate salakaubandust ja toiduks tarvitamist ning angerjate piiratud juurdepääsu kasvuveekogudele. Tema hinnangul tuleks esmajärjekorras tõkestada klaasangerjate salakaubandust ja parandada angerjate juurdepääsu elupaikadele. Samuti küsis ta, kas Golfi hoovuse aeglustumine võib mõjutada klaasangerjate jõudmist Euroopasse ja nende senisest suuremat liikumist Vahemerre. **Mehis Rohtla** selgitas, et Golfi hoovuse aeglustumise ning Sargasso mere toitumis- ja elutingimuste võimaliku halvenemise mõju angerjatele ei ole praegu piisavalt tõendatud ning võimalikud seosed on valdavalt hüpoteesi tasandil.

Tiit Maran rõhutas, et euroopa angerja kaitse eeldab rahvusvahelist koostööd ja mõne riigi eestvedamist. T. Maran ei pidanud Rahvusvahelise Mereuurimise Nõukogu kui sõltumatu teadusorganisatsiooni ja Euroopa Parlamendi kui poliitilise institutsiooni seisukohtade otsest võrdlemist põhjendatuks. Ta leidis, et ümberasustamise lisamine Euroopa Liidu angerja tegevuskavasse oli ekslik ning angerja inimtekkeline suremus tuleks viia võimalikult madalale, arvestades suremust klaasangerjate püügil, kalapüügil ja rändel läbi turbiinide. T. Marani hinnangul aitaks inimtekkelise suremuse vähendamine piirata ka ebaseaduslikku angerjakaubandust. Samuti tundis ta huvi, kas leidub uuemaid andmeid, mis kinnitaksid Eestist välja rändavate angerjate jõudmist Taani väinadest kaugemale.

Mehis Rohtla märkis, et Taanis ja Rootsis kehtestatud sügisese angerjapüügi keelu tõttu ei ohusta sealne püük enam Eestist välja rändavaid angerjaid. Samas ei ole teada, kas ümberasustamine aitab kaasa liigi taastumisele.

Yoko Alender tundis huvi ümberasustamise mõju hindamise võimaluste kohta. **Mehis Rohtla** selgitas, et angerja täpsed kudemisalad Sargasso meres ei ole teada, mistõttu on ümberasustatud angerjate panust liigi taastumisse keeruline hinnata. **Meelis Tambets** selgitas, et märgistatud angerjate rännet on jälgitud Emajõe, Peipsi järve, Narva jõe ja Soome lahe kaudu Taani väinadeni. Edasise rände kohta andmed puuduvad, kuid tema hinnangul ei anna see alust arvata, et angerjad sealt edasi ei liigu.

Yoko Alender tundis huvi, kas ümberasustatud angerjate jõudmist Sargasso merre on suudetud tõendada. **Meelis Tambets** märkis, et ühegi märgistatud angerja jõudmist Sargasso merre ei ole seni tuvastatud, kuid selle tõendamiseks tehakse uuringuid. Ta lisas, et angerjate edasise rände tuvastamiseks on vaja paigaldada rändetele vastuvõtjad. **Tiit Maran** täpsustas, et andmed angerjate jõudmise kohta Taani väinadest kaugemale puuduvad. **Meelis Tambets** selgitas, et seire vastuvõtjad paiknesid üksnes siinpool Taani väinu, mistõttu ei olnud angerjate edasist liikumist võimalik tuvastada. **Ain Järvalt** märkis, et märgistatud angerjate

rännet on uuritud, kuid tehniliste piirangute tõttu ei ole nende teekonda olnud võimalik lõpuni jälgida. Ta viitas uuringutele, mille kohaselt ei täheldatud looduslike ja ümberasustatud angerjate rändekäitumises erinevusi.

Joonas Plaan märkis, et euroopa angerja ümberasustamine toimub liikmesriikides erinevalt, kuid puuduvad andmed, mis võimaldaksid hinnata ümberasustatud angerjate panust populatsiooni taastumisse. Ta viitas Euroopa Komisjoni raportile, mille kohaselt ei ole ümberasustamine täitnud sellele algselt omistatud looduskaitse eesmärki. J. Plaani hinnangul on tegemist pigem sotsiaal-majandusliku kui looduskaitse meetmega.

Meelis Tambets märkis, et ümberasustamise tulemuslikkus sõltub konkreetsetest tingimustest ja angerjate suremusest rändeteel. Tema sõnul on ümberasustamise eesmärk suurendada kuderände siirduvate angerjate hulka. M. Tambets viitas uuringutele, mille kohaselt hinnatakse ümberasustamise otstarbekust rändesuremuse põhjal ning väikese suremuse korral võib see olla põhjendatud.

Mehis Rohtla märkis, et erimeelsused puudutavad eelkõige Võrtsjärvest välja rändavate angerjate kogust. Tema sõnul ei vaielda selle üle, et osa angerjaid jõuab Taani väinadeni, kuid väljarändavate angerjate koguse hinnangud erinevad märkimisväärselt.

Yoko Alender tundis huvi, kas Mehis Rohtla on põhimõtteliselt angerjate ümberasustamise vastu. **Mehis Rohtla** selgitas, et ta ei ole ümberasustamise vastu, kuid tema hinnangul võiks seda teha angerjale soodsamates piirkondades.

Tarmo Tamm tundis huvi angerjate asustamise, püügi ja võimaliku kuderände jõudmise proportsioonide vastu. **Ain Järvalt** selgitas, et Võrtsjärve asustatakse ligikaudu miljon angerjamaimu aastas ning viimastel aastatel on välja püütud ligikaudu 100 000 püügimõõdus angerjat. A. Järvalt pidas angerjate ellujäämust Euroopa veekogude võrdluses väga heaks.

Herki Tuus märkis, et Euroopa Liidu nõuete kohaselt võib angerjaid siseveekogudesse asustada juhul, kui on tagatud rändeangerjate väljapääs. H. Tuusi sõnul on vähendatud sellist asustamist, mille positiivne mõju ei ole selge või mis ei ole majanduslikult otstarbekas. Ta lisas, et Eestisse tuuakse klaasangerjaid nii asustamiseks kui ka kasvatamiseks. H. Tuus rõhutas, et Euroopa tasandil klaasangerjapüügi ja järelevalve tõhustamise taotlemine eeldab ka siseriiklikult täiendavate kaitsemeetmete rakendamist. Y. Alenderi küsimusele vastates märkis ta, et kavandatud meetmete rakendamine annaks Eestile tugevama aluse vastavate ettepanekute tegemiseks Euroopa tasandil, kuigi selleks on varem saadud mandaat ka ilma meetmepaketti rakendamata.

Mait Klaassen juhtis tähelepanu, et kehtiv alammõõt võimaldab isastel angerjatel püügist pääseda, kuna nad ei kasva püügimõõduni. **Meelis Tambets** selgitas, et isased angerjad ei kasva püügimõõduni, vaid rändavad veekogudest välja enne püügiobjektiks muutumist.

Herki Tuus märkis, et merel kehtiv 35-sentimeetrine alammõõt tuleneb Euroopa Liidu nõuetest. Tema sõnul oli kavandatud meetme eesmärk suurendada Narva vesikonnast pärit angerjate võimalust jõuda merre ja jätkata rännet. H. Tuus lisas, et Eesti panustab elupaikade taastamisse ja rändetõkete vähendamisse, sealhulgas paisude avamisse.

Tiit Maran tundis huvi angerjate loodusliku suremuse hinnangu kohta Võrtsjärves. **Ain Järvalt** märkis, et see on ligikaudu 5% aastas.

Farištamo Eller juhtis tähelepanu euroopa angerja kriitiliselt ohustatud seisundile ning märkis, et liikmesriikidel on oluline roll liigi kaitsega seotud otsuste tegemisel. **Yoko Alender** selgitas, et arutelu puudutab muu hulgas võimalikke Eesti algatusi Euroopa tasandil.

Farištamo Eller rõhutas vajadust arvestada otsuste tegemisel euroopa angerja seisundiga.

Mehis Rohtla märkis, et hinnangud Võrtsjärvest väljarändavate angerjate kogusele sõltuvad kasutatud sisendandmetest. Tema sõnul ei põhine loodusliku suremuse näitaja Eesti andmetel. M. Rohtla rõhutas, et Rahvusvahelise Mereuurimise Nõukogu (ICES) angerja töörühma soovitus on konsensuslik.

Yoko Alender tänas kutsutud külalisi ning ütles, et komisjoni liikmed jätkavad arutelu.

Tiit Maran märkis, et rahvusvahelisel tasandil muudatuste saavutamiseks peab Eesti olema valmis rakendama ka siseriiklikke meetmeid. Tema sõnul tuleb arvestada sotsiaal-majanduslike mõjudega, kuid otsuste edasilükkamine võib probleeme süvendada.

Yoko Alender märkis, et komisjonil puudub veel Kliimaministeeriumi seisukoht ning Paul Teesalu arvamus. Ta leidis, et teemat võiks edasi arutada koos maaelukomisjoniga ning kaaluda võimalikke Eesti ja Euroopa tasandi meetmeid.

Tiit Maran märkis, et Eesti esindajale ELAK-i kaudu antav mandaat võimaldaks rahvusvahelistel läbirääkimistel Eesti seisukohti aktiivsemalt esindada. **Yoko Alender** täpsustas, et kalandusküsimustes esindab Eestit Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, millega Tiit Maran nõustus.

Züleyxa Izmailova tundis huvi, kas kollektiivse pöördumise menetlemisel käsitletakse jätkuvalt ka euroopa angerja looduskaitse alla võtmise võimalust. **Yoko Alender** selgitas, et komisjon arutab kollektiivse pöördumise edasist menetlemist, pöördumise kohta seisukoha kujundamist ning võimalikke samme euroopa angerja seisundi parandamiseks. Ta märkis, et euroopa angerja kaitsekategooriasse arvamise otsust komisjon teha ei saa. **Tiit Maran** märkis, et looduskaitse alla võtmise võimalust ei saa arutelust kõrvale jätta.

2. Info ja muud küsimused

Infot ja muud küsimusi ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Yoko Alender
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Elle Nora Kalind
protokollija